

Landschapsnieuws

Herfst 2022

Veel belangstelling voor inspiratieochtenden

Enkele ambassadeurs van het praktijknetwerk biodiversiteit organiseerden in hun omgeving een inspiratieochtend over biodiversiteit.

Ondanks de zomervakantie was het een drukte van belang bij ambassadeur Lambert Romijnders in Beneden-Leeuwen (gemeente west Maas en Waal). Zo'n 35 inwoners lieten zich door Lambert inspireren. De groep bestond uit jong en oud, van veel tot weinig ervaring met biodiversiteit en met zowel kleine als grote (een paar hectaren) percelen. Het was interessant om de verschillen van de terreinen te horen. Sommigen hebben een terrein op kleigrond, anderen op droge zandgrond. Enkelen vertelden dat ze in de loop der jaren erachter zijn gekomen dat juist minder doen en vooral minder netjes werken op hun terrein zorgt voor meer variatie en soorten zoals haas, egel, konijn, uilen en zelfs reeën. Het was een inspirerende ochtend en na afloop hebben veel mensen zich aangemeld voor het vervolg. Ook bij de ambassadeurs uit de gemeenten Oude IJsselstreek en Overbetuwe was er veel belangstelling. Voor het praktijknetwerk hebben we in dertig gemeenten ambassadeurs. Voor de overige gemeenten zoeken we nog ambassadeurs. Meld je aan als ambassadeur of deelnemer op [onze website](#).

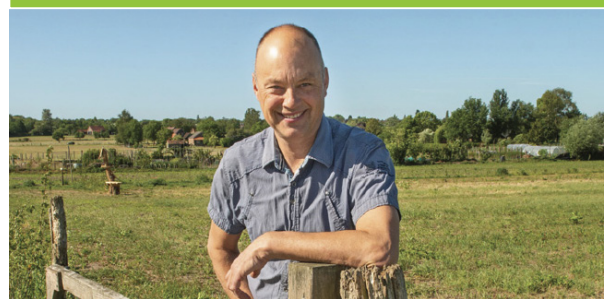
Nestkasten voor vleermuizen in Lochem

De gemeente Lochem kent een grote rijkdom aan vleermuizen en vleermuissoorten. Deze nuttige dieren hebben een tekort aan goede verblijfplaatsen. Om deze beschermde dieren een handje te helpen, wil de gemeente de komende twee jaar maar liefst 660 vleermuiskasten ophangen. Voor deze gigaklus richten we een nieuwe vrijwilligersgroep op die helpt kasten ophangen, controleren en monitoren. [Meer informatie](#)

Kunstmest

Met dank aan De Correspondent heb ik deze column samengesteld. De stikstofcrisis is veroorzaakt door het overtreden van een Europese natuurwet. Daarom draait de hele stikstofaanpak nu om de instandhouding van beschermde natuurgebieden. Het verlies van biodiversiteit als gevolg van te hoge stikstofneerslag in de natuur is gigantisch. De kern van het probleem is dat de gangbare veehouderij afhankelijk is van een enorme aanvoer van stikstof in de vorm van kunstmest. Stikstof uit de fabriek, gemaakt met behulp van enorm veel aardgas. Een kunstmestfabriek verbruikt al bijna 2 miljard kuub aardgas, evenveel als 1,3 miljoen huishoudens verbruiken in Nederland. Nu aardgasprijzen heel hoog zijn, staat het verdienmodel van de gangbare veehouderij nog meer onder druk. Ook als de overheid niet rigoureuus ingrijpt worden boeren dus nog steeds bedreigd in hun bestaan-zekerheid. Pak het stikstofprobleem aan bij de bron. En die bron is kunstmest. Minder kunstmest is beter voor ons allemaal.

*Arjan Vriend,
Directeur-bestuurder*

Ondersteuning voor wie bos wil planten

Ben je grondeigenaar en heb je ruimte om minimaal 1.000 m² bos- en streekeigen landschapselementen zoals struweelhagen, hakhoutwallen, wildwallen, singels en lanen aan te planten? Dan kan SLG je helpen om dat te realiseren.

We onderzoeken kosteloos met de initiatiefnemer welke mogelijkheden er zijn om via aanleg- en eventueel onderhoudssubsidies deze elementen te realiseren. We doen dit in samenspraak en afstemming met partners die daaraan kunnen bijdragen.

Betekenis voor biodiversiteit en klimaat

Bomen en landschapselementen bieden beschutting en nestgelegenheid aan vogels en insecten. Met inheemse soorten neemt de betekenis voor met name insecten en bodemorganismen enorm toe. Door in het bos(je) een takkenril aan te brengen neemt de waarde voor kleine zoogdieren en zangvogels verder toe. Het aanbrengen van een wal met steilrand of greppel verhoogd de variatie in leefmilieus verder. Zo nestelt bijvoorbeeld 90% van de wilde bijen in de grond.

Naast het versterken van de biodiversiteit, leggen we ook stikstof vast, breiden we het areaal bos uit en realiseren we landschapsherstel.

Intakegesprek

Heb je hiervoor belangstelling? Je kunt je bij ons aanmelden voor een intakegesprek om te kijken wat er bij jou mogelijk is. Daarna kunnen diverse vervolgttrajecten voor realisatie worden gestart.

Kijk op onze [website](#). Deze regeling wordt mogelijk gemaakt door de Provincie Gelderland.

Wezel: ons kleinste roofdier

De wezel is ons kleinste roofdier. Hij behoort tot de marterachtigen en is daarom familie van de das. Hij is ongeveer 13 tot 23 centimeter groot.

Kegelen

Vanwege zijn kleine formaat moet hij geregeld eten en is het dier een groot deel van de dag en nacht op jacht. Hij jaagt op de reuk en zoekt continu holtes en holletjes af op zoek naar woelmuizen. Hij eet één á twee muizen per dag. Op zijn menu staan ook slakken, kikkers, insecten en eieren. Tijdens het foerageren staan wezels vaak stil op hun achterpoten om de omgeving te verkennen, dit heet kegelen.

Hermelijn

De wezel en hermelijn lijken op elkaar. Net als de hermelijn, heeft de wezel een bruine rug en staart en een witgele buik en borst. De wezel heeft echter een kortere staart en geen zwart staartpuntje.

Leefomgeving verbeteren

We kunnen de wezel helpen door zijn leefomgeving te verbeteren. Dat kan door het laten liggen van takkenbossen, steenhopen, dichte struikbegroeiing langs akkers en overhoekjes. Met de aanplant van houtwallen en hagen helpen we niet alleen de wezel, maar ook andere dieren.

Natuurwerkdag: doe mee!

Dit najaar kan heel Nederland weer meedoen aan de Natuurwerkdag, de grootste vrijwilligersdag in het groen. Op vrijdag 4 en zaterdag 5 november zijn er in heel Gelderland allerlei natuur- en landschapswerkzaamheden te doen die bijdragen aan het versterken van natuur en landschap en bijbehorende biodiversiteit: wilgen knotten, bomen en struiken planten, afzetbeheer uitvoeren, heideterreinen opschonen, insectenhotels bouwen en nog veel meer.

Dit jaar valt de Natuurwerkdag in de Nationale Klimaatweek. Een mooie kans om je samen met anderen in te zetten voor een stukje natuur bij jou in de buurt en tegelijkertijd ook voor een beter klimaat.

De biodiversiteit in Europa is op veel plaatsen zorgelijk, in Nederland zelfs bijna overal verontrustend. Ongeveer 40% van de soorten in ons land staat op de Rode Lijst. Tegelijkertijd is het beschermen van biodiversiteit en ecosystemen ook van cruciaal belang voor het klimaat. Veel klussen op de Natuurwerkdag dragen bij aan de leefomgeving van (bedreigde) planten en dieren. Natuur kan helpen hittestress voorkomen en zorgt voor wateropvang in tijden van extreme regenval. Vrijwilligers zijn onmisbaar bij het beschermen van deze bedreigde soorten en het onderhouden van deze natuur. Een gezonde leefomgeving is belangrijk om effecten van klimaatverandering op te vangen.

Wil je ook iets doen voor natuur en klimaat en samen met burens, vrienden of familie buiten een dag aan de slag te gaan? Om zo bij te dragen aan jouw groene omgeving? Op natuurwerkdag.nl vind je klussen bij jou in de buurt én is het mogelijk om je aan te melden.

www.natuurwerkdag.nl

Natuurwerkdag Junior een topervaring

Buiten zijn is goed voor de ontwikkeling van kinderen! Dat blijkt onder andere uit diverse onderzoeken van het [IVN](http://IVN.nl). De natuur nodigt kinderen uit tot bewegen en stimuleert gevarieerd en creatief spelgedrag. Bovendien vormt een topervaring in de natuur een levenslange bron van inspiratie en word je later misschien landschapsvrijwilliger.

Om zoveel mogelijk kinderen de kans te geven te ervaren hoe heerlijk het is om bezig te zijn in de natuur, organiseren we dit jaar weer de Natuurwerkdag Junior. De hele maand november bieden we scholen de kans om mee te doen.

Tijdens de Natuurwerkdag Junior:

- Krijgen leerlingen een buitenlesdag en ervaren zo hoe het is om samen buiten bezig te zijn in de natuur.
- Doen schoolklassen mee aan de grootste vrijwilligersactie in het groen en leveren ze een bijdrage aan het onderhoud van natuurterreinen en kwaliteit van eigen leefomgeving.
- Leren kinderen over hun directe leefomgeving en de soorten die daar aanwezig zijn.
- Zijn de kinderen de hele ochtend of middag actief buiten bezig, waarbij plezier en samenwerking centraal staat.

Ken jij een school die graag met bovenbouwklassen aan de slag wil gaan in de maand november? Of wil je graag als vrijwilligersgroep aan de slag met een schoolklas uit jouw buurt? Kijk op de [website](http://www.natuurwerkdag.nl) en meld je aan.

Natuurwerkgroep Bos en Heide Ede

De Natuurwerkgroep Bos en Heide Ede is in 2019 ontstaan vanuit de Natuuropschoondag. Deze dag wordt jaarlijks in Ede georganiseerd door de Buurt Ede-Veldhuizen en de gemeente in samenwerking met basisschoolleerlingen van groep 7 en 8.

Onder begeleiding van vrijwilligers maken de kinderen de heide schoon van opslag van dennen, de vogelkers en berken. Na deze vrijwilligersdag is op initiatief van de Buurt Ede-Veldhuizen een deel van de begeleiders verder gegaan als zelfstandige natuurwerkgroep. Een actieve groep van rond de tien mensen werkt om de twee weken op vrijdagochtend aan onderhoud van de heidegebieden en bossen van Ede.

Wouterus Beekhuis is één van de coördinatoren en vertelt over de werkzaamheden: "Vorig jaar zijn we bezig geweest op een deel van de Ginkelse Heide, dat totaal overwoekerd was door de grove den. Waar mogelijk worden de kleine boompjes uit de grond getrokken, de wat oudere afgeknipt en de oudere bomen worden afgezaagd. Hier en daar stond een struikje heide, de zaden in de bodem zorgen ervoor dat het over een paar jaar weer een mooi heidegebied is."

Het gemeentelijk Bosbedrijf Ede doet de aansturing, de boswachter wijst aan in welk gebied we aan het werk kunnen. Naast het verwijderen van grove den, richten we ons op de bestrijding van de exoot Amerikaanse vogelkers. Het is soms frustrerend dat hij zo snel weer uitloopt.

De Natuurwerkgroep is enthousiast en gemotiveerd om de heide als open vlakte tot zijn recht te laten komen.

[Bekijk het filmpje van de werkdag.](#)

Webinar autochtone bomen en struiken

Voor vrijwilligers en bewoners van het buitengebied organiseren we op woensdag 12 oktober een webinar over autochtone bomen en struiken. Wat zijn autochtone bomen en struiken en waarom worden ze bedreigd? Hoe kun je ze herkennen en hoe kunnen we ze beschermen?

IJstijden

Autochtone populaties groeien van oudsher in Nederland. Zij hebben sinds de ijstijden meer dan tienduizend jaar van evolutie en genetische selectie achter de rug. Hierdoor zijn zij vaak beter aan Nederlandse bodem- en klimaatomstandigheden aangepast. Ze zijn ziekteresistenter en hebben meestal een hogere biodiversiteit dan inheemse bomen en struiken met een herkomst buiten Nederland.

Genenbank

In ons land blijkt minder dan 3% van de bomen en struiken nog maar autochtoon te zijn. Ondertussen wordt het steeds duidelijker hoe belangrijk deze soorten voor natuur- en biodiversiteitbehoud zijn. Sommige soorten zoals de koraalmeidoorn zijn al uitgestorven en krijgen we niet meer terug. Andere soorten als de wilde appel zijn zeer bedreigd en kunnen we misschien nog redden. Sinds enkele decennia wordt zaad van autochtone soorten in een levende genenbank opgekweekt om het voortbestaan te garanderen.

In onze **[kennisbank](#)** lees je meer of meld je direct aan voor de **[webinar](#)**.

Op de bres voor de natuur

Door alle berichten over stikstof zou je zo maar kunnen vergeten dat het eigenlijk om een natuurgrijs gaat. En daarbij gaat het natuurlijk niet alleen om de Natura 2000-gebieden. Ook de natuur in het landelijk gebied heeft zwaar te lijden onder een teveel aan stikstofdepositie en de droogte. Droogte die steeds vaker voor zal komen, omdat wij het klimaat flink op zijn kop zetten.

Maar je kunt de natuur steunen. Bijvoorbeeld door mee te doen aan één van de vele beplantingsprojecten die wij in het najaar weer organiseren. Ook kun je specifieke maatregelen treffen om de biodiversiteit te helpen. Denk aan het maken van takkenrillen en het ophangen van vleermuiskasten. Op onze vernieuwde website kun je zien wat er in jouw gemeente staat te gebeuren.

[Kijk hier voor meer informatie.](#)

Bepantingsplannen voor agroforestry

Afgelopen periode heeft onze adviseur een aantal boeren bezocht, die meer natuurinclusief willen gaan werken en zich oriënteren op agroforestry. Agroforestry is het integreren van bomen in de agrarische bedrijfsvoering. We maakten een beplantingsplan voor deze boeren.

Houtige gewassen (bomen en struiken) zijn belangrijk om landbouwgrond minder kwetsbaar te maken voor klimaateffecten. Naast productie van voedsel hebben bomen en struiken ook invloed op het landschap, dragen ze bij aan biodiversiteit, vastleggen van koolstof en het laten infiltreren en vasthouden van water. Zo adviseerden we bij een melkveehouder een voederhaag: een gemengde haag langs het koepad, met soorten die eetbaar zijn voor koeien. De koeien komen er twee keer per dag langs en happen van de struiken. Zo is de voederhaag een natuurlijke apotheker en een aanvulling op het voer. Opgaande begroeiing zorgt voor de afvang van fijnstof, het vasthouden van vocht en het is leefgebied voor insecten en andere dieren; het draagt bij aan een gezondere leefomgeving.

Landschapskalender

oktober t/m december

Start Klompenpad Rump

4 oktober 2022

Cursus gereedschapsonderhoud

7 oktober 2022

Webinar Autochtone bomen en struiken

12 oktober 2022

Opening Klompenpad Kilder

21 oktober 2022

Gelderse voedselbossen

1 november 2022

Natuurwerkdag

4 en 5 november 2022

Cursus onderhoud landschapselementen

10 november 2022

Basiscursus hoogstamfruit

16 en 30 november 2022

Cursus Motorkettingzagen

21 november 2022

Opening Klompenpad Elden

2 december 2022

Klaas Drupsteen Presentator Klaas op Klompen

"Met zijn ogen keek ik naar de streek"

De tv-serie Klaas op Klompen van Omroep Gelderland krijgt een vervolg. In het najaar worden de opnames gemaakt van maar liefst twaalf Klompenpaden. Presentator Klaas Drupsteen, bekend van radio- en tv-programma's als Hello Goodbye en Goedemorgen Nederland, is enthousiast over de serie.

Mensen ontmoeten

"Ik had de Klompenpaden nog niet gewandeld, maar ik was de bordjes en wandelaars al wel tegengekomen tijdens mijn programma In mijn hart. Veel dingen vind ik leuk aan Klaas op Klompen. Mensen ontmoeten en met ze praten. Het is heel leuk om te kijken wie je tegenkomt en dat in een mooie omgeving. De zorgboerderij waar ik heb gepraat met een cliënt, een enthousiaste jongen die radio wil maken, de rondleiding door de kerk of iemand die een winkel begon. Of iemand die meegewerkt had aan het Klompenpad met veel passie voor de streek. Met zijn ogen keek ik daarna naar de streek, dat vind ik wel een voorrecht. Je wordt ook voortdurend in de watten gelegd met streekproducten", lacht Klaas. "Ik ontmoette ook iemand die al veel Klompenpaden heeft gewandeld, dat was een leuke man met prachtige verhalen over wat hij onderweg had meegemaakt. Met de nieuwe serie verheug ik me dus weer op die ontmoetingen maar dan met andere mensen in andere gebieden."

"Ik wil een mooi programma maken waar mensen graag naar kijken en dat ze op het idee kan brengen een Klompenpad te wandelen. Mensen uit mijn omgeving zijn daarna Klompenpaden gaan lopen en sturen me foto's van plekken waar ik ben geweest.

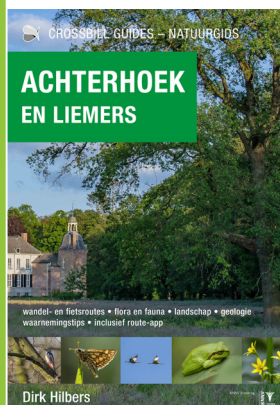
Elk pad heeft zijn charme. Het Klompenpad in 's Heerenberg was een feest der herkenning, omdat ik die streek goed ken, maar ik heb het op een nieuwe manier leren kennen." In januari 2023 te zien bij Omroep Gelderland.

Boek Crossbill Guide Achterhoek en Liemers

Na de succesvolle Crossbill natuurgidsen van de Veluwe en de Wadden verschijnt op 1 oktober de derde titel in de reeks over de Achterhoek en de Liemers. Het boek bestaat naast uitgebreide achtergrondinformatie over landschap, flora en fauna uit 26 fiets- en wandelroutes.

Auteur Dirk Hilbers heeft de gids zo geschreven dat je als lezer het gebied optimaal beleeft: de mooiste bossen, hagenlandschap, beekdalen en blauwgraslanden doe je via de routes aan. De achtergrondteksten verklaren het landschap en vertellen waar de meest bijzondere planten en dieren te vinden zijn, en waarom juist daar.

SLG was betrokken bij het totstandkomen van de gids.

Crossbill Guides: Achterhoek en Liemers
Dirk Hilbers

Bestel met kortingscode € 22,95
(normaal € 27,95) via [onze website](#)

ISBN 978 94 91648 22 9
Uitgever: Crossbill Guides Foundation /
KNNV Uitgeverij

Colofon

Dit is een uitgave van:

Stichting Landschapsbeheer Gelderland
026 3537444
contact@slgelderland.nl | slgelderland.nl

 @SLGelderland

 @SLGelderland

Wij zijn een erkend goed doel, steun ons

Beeldmateriaal

Wouter Pattyn/Buiten-beeld, Natuurwerkgroep Bos en Heide Ede, Marcel de Bont, Boki Luske en SLG.

zorg voor
ons landschap